

NIETZSCHE · SESSIÓ 64

Veritat, mentida, llenguatge i concepte

REFERÈNCIES DE LA SESSIÓ

Pàgines de teoria de la sessió: pp. 166-174 del Dossier Resum.

Font primària utilitzada: p. 163,163,164,165 del Dossier Resum.

Correspondència: DIRECTA - la font es troba fora del tram teòric de la sessió.

FONT PRIMÀRIA

Friedrich Nietzsche, textos seleccionats al Dossier Resum Fragment 1 · Dossier Resum, p. 163 (numeració interna) [4] [La veritat neix com una convenció per evitar la «guerra de tots contra tots» i garantir la seguretat en l'existència. Serà cert allò que manté la vida] En un estat natural de les coses, l'individu, en la mesura que es vol mantenir enfront dels altres individus, fa servir l'intel·lecte i sovint només per fingir, però, ja que l'home, tant per la necessitat com per avorriment, desitja existir en societat i gregàriament, necessita un tractat de pau i, d'acord amb aquest, procura que, almenys, desaparegui del seu món el més gran bellum omnium contra omnes! Aquest tractat de pau comporta alguna cosa que promet ser el primer pas per a la consecució d'aquest misteriós impuls cap a la veritat. En aquest mateix moment es fixa el que a partir de llavors ha de ser «veritat», és a dir, s'ha inventat una designació de les coses uniformement vàlida i obligatòria, i el poder legislatiu del llenguatge proporciona també les primeres lleis de veritat, ja que aquí s'origina per primera vegada el contrast entre veritat i mentida. El mentider fa servir les designacions vàlides, els mots, per fer aparèixer el que és irreal com a real: diu, per exemple, «soc ric» quan la designació correcta per al seu estat seria justament «pobre». Abusa de les convencions consolidades fent canvis discrecionals i inverteix els noms. Si fa això de manera interessada i, a més, ocasiona perjudicis, la societat ja no confiarà més en ell i, per aquest motiu, l'expulsarà del seu si. Per això els homes no fugen tant de ser enganyats com de ser perjudicats mitjançant l'engany: en aquest estadi tampoc no detesten en rigor l'engany, sinó les conseqüències perniciosos, hostils, de certes classes d'enganyos. L'home només desitja la veritat en un sentit anàlogament limitat: desitja les conseqüències agradables de la veritat, aquelles que mantenen la vida; és indiferent al coneixement pur i sense conseqüències i fins i tot hostil enfront de les veritats susceptibles d'efectes perjudicials o destructius. i, a més, què passa amb aquestes convencions del llenguatge? Són potser productes del coneixement, del sentit de la veritat? Concorden les designacions i les coses? És el llenguatge l'expressió adequada de totes les realitats? Fragment 2 · Dossier Resum, p. 163 (numeració interna) [5] [Les paraules no són més que metàfores parcials i arbitràries de les coses] Només mitjançant l'oblit l'home pot alguna vegada arribar a imaginar-se que posseeix una «veritat» en el grau que s'acaba d'indicar. Si no s'accontenta amb la veritat en forma de tautologia, és a dir, amb closques buides, llavors canviarà contínuament il·lusions per veritats. Què és una paraula? La reproducció en sons d'un impuls nerviós. Però inferir a més a partir de l'impuls nerviós l'existència d'una causa fora de nosaltres és ja el resultat d'un ús fals i injustificat del principi de raó. Si la veritat fos l'única cosa decisiva en la gènesi del llenguatge, si el punt de vista de la certesa ho fos també respecte a les designacions, ¿com, no obstant això podríem dir legítimament: la pedra és dura, com si, a més, captéssim el que és «dur» d'una altra manera i no solament com una excitació completament subjectiva? Dividim les coses en gèneres, caracteritzem l'arbre com a masculí i la planta com a femení: quina extrapolació tan arbitrària! A quina altura volem per sobre del cànon de la certesa! Parlem d'una «serpent»: la

designació fa referència només al fet de serpentejar, podria, per tant, atribuir-se també al cuc. Quina arbitrarietat en les delimitacions! Quina parcialitat en les preferències, de vegades d'una propietat d'una cosa, de vegades d'una altra! Els diferents llenguatges, comparats els uns amb els altres, posen en evidència que amb les paraules mai no s'arriba a la veritat ni a una expressió adequada, ja que, en cas contrari, no hi hauria tants llenguatges. La «cosa en si» (això seria justament la veritat pura, sense conseqüències) és totalment inassolible i no és desitjable en absolut per al creador del llenguatge. Aquest es limita a designar les relacions de les coses respecte als homes i, per expressar-les, apella a les metàfores més atrevides. En primer lloc, un impuls nerviós extrapolat en una imatge! Primera metàfora. La imatge transformada de nou en un so! Segona metàfora. i, en cada cas, un salt total des d'una esfera a una altra de completament diferent. Es podria pensar en un home que fos completament sord i mai no hagués tingut cap sensació sonora ni musical, de la mateixa

manera que un home d'aquestes característiques quedaria atònit davant de les figures acústiques de Chladni a la sorra, en descobriria la causa en les vibracions de la corda i juraria que, a partir d'aleshores, no es pot ignorar el que els homes anomenen «so», així ens passa a tots nosaltres amb el llenguatge. Creiem que sabem alguna cosa de les coses mateixes quan parlem d'arbres, colors, neu i flors i no tenim, no obstant això, més que metàfores de les coses que no corresponen en absolut a les essències primitives. De la mateixa manera que el so configurat a la sorra, l'enigmàtica x de la cosa en si es presenta en principi com a impuls nerviós, després com a figura i finalment com a so. Per tant, en qualsevol cas, l'origen del llenguatge no segueix un procés lògic, i tot el material sobre el qual, i a partir del qual, treballa i construeix l'home de la veritat, l'investigador, el filòsof, procedeix, Si no dels núvols, en cap cas de l'essència de les coses. Fragment 3 · Dossier Resum, p. 164 (numeració interna) [6] [El concepte es forma eliminant de manera arbitrària les diferències individuals de les coses, per tant, omet el que és individual i real en aquestes) Però pensem especialment en la formació dels conceptes. Tota paraula esdevé de manera immediata en concepte en tant que justament no ha de servir per a l'experiència singular i completament individualitzada a la qual deu el seu origen, per exemple, com a record, sinó que ha d'encaixar alhora amb innombrables experiències, per dir-ho d'alguna manera, més o menys similars, mai idèntiques estrictament parlant: en resum, amb casos purament diferents. Tot concepte es forma per equiparació de casos no iguals. De la mateixa manera que és cert que una fulla no és igual a una altra, també és cert que el concepte fulla s'ha format en abandonar de manera arbitrària aquestes diferències individuals, en oblidar les notes distintives, amb la qual cosa se suscita llavors la representació, com si en la naturalesa hi hagués alguna cosa separada de les fulles que fos la «fulla», una mena d'arquetip primigeni a partir del qual totes les fulles haurien estat tenyides, dissenyades, calibrades, acolorides, ondulades, pintades, però per mans tan maldestres que cap exemplar no resultés ser correcte i fidedigne com a còpia fidel de l'arquetip. Diem que un home és «honest». Per què ha actuat avui tan honestament?, ens preguntem. La nostra resposta acostuma a ser aquesta: a causà de la seva honestedat. L'honestedat! Això significa, al seu torn: la fulla és la causa de les fulles. Certament, no sabem res en absolut d'una qualitat essencial, anomenada «honestedat», però sí d'una sèrie nombrosa d'accions individuals, tant, diferents, que igualment en oblidar les diferències, i, llavors, les anomenem accions honestes, al final formulem a partir d'aquestes una qualitat oculta amb el nom d'honestedat». Y l'omissió del que és individual i real ens proporciona el concepte de la mateixa manera que també ens proporciona la forma, mentre que la natura no coneix ni formes, ni conceptes ni tampoc cap tipus de gèneres, sinó solament una x que és per a nosaltres inaccessible i indefinible. També l'oposició que fem entre individu i espècie és antropomòrfica i no procedeix de l'escena de l'essència de les coses, encara que tampoc no ens aventurem a dir que no li correspon: en efecte, seria una afirmació dogmàtica i, com a tal, tan demostrable com la seva contrària. Fragment 4 · Dossier Resum, p. 165 (numeració interna) [7] [Definició de la veritat per l'autor] Que és, llavors, la veritat? Una host en moviment de metàfores, metonímies, antropomorfismes, en resum, una suma de relacions humanes que han estat realçades, extrapolades i adornades poèticament i retòricament i que, després d'un llarg ús, un poble considera fermes, canòniques i vinculants: les veritats són il·lusions de les quals s'ha oblidat que ho són, metàfores que han esdevingut gastades i sense força sensible, monedes que han perdut el seu encuny i ja no són considerades com a monedes, sinó com a metall.

GUIA DE LECTURA DE LA SESSIÓ

1. Identifica el problema filosòfic concret que planteja el fragment.
2. Formula la tesi o idea central amb les teves paraules.
3. Explica els conceptes del fragment que coincideixen amb el contingut de la sessió.
4. Relaciona el fragment amb el conjunt de la filosofia de l'autor sense limitar-te a resumir-lo.